

*In eundem tempore quo cloacam domi inhaerentem in publicam
latrinam transferebat*

Heu frustra antiquam transfere ex aede cloacam
Nam, te habitante domum, taeda cloaca manet.

a. 1857.

*De Augusta Imperatoris sponsa Elisabeth Amalia Bavariensi
Adriacum mare navigante*

Flammatas agitare rotas cum coepit, Elisam
Quae ratis Adriacis alta ferebat aquis
Sensit, et ecce caput fundo Neptunus ab imo
Protulit, hanc spectans credidit esse deam.
Eole, ait ventos tu nunc compesce furentes
Fluctibus imponam mox ego frena meis.
Mortales formas Diva haec suscepit, at illam
Cognatam ipse reor sanguine caelitibus.
Si virtutem animi et mentis perpendis acumen
Palladis haec dicas est soror unigena,
Si benefacta suae numerabis splendida dextrae
Pomona⁷ haec dices et Cereri adsimilat.

86

LITERATURA

Uspomeni dra. Antuna Kaznačića, nekrolog. *Vienac* 6/1874, 16, 255-256, Zagreb.
Dr Vinko Lozovina, *Dalmacija u hrvatskoj književnosti*, Zagreb, 1936.
Mihovil Komboj, *Povijest hrvatske književnosti do narodnog preporoda*, Zagreb 1961².

⁷ Pomonia = Pomonija, božica voća.

*** BIBLIO GRAFIJA

BIBLIOGRAFIJA ANTIKE

Uvodne napomene

Druga godina objavljivanja integralne Bibliografije antike nosi u sebi sve pozitivne i negativne karakteristike iz prethodne godine. U radu na ovoj bibliografiji, naime, koristio sam istu metodologiju, a susreo sam se i s jednakim problemima: s kašnjenjem u primarnim bibliografijama, sa slabim kolanjem knjiga i periodike i sl. Veći broj jedinica nije bilo moguće obraditi *de visu*. Stoga su iz bibliografije ispušteni neki naslovi koji možda kriju relevantnu građu, ali to nisam uspio provjeriti. Posebno je teško obrađivati muzejske kataloge koji često pod općim naslovima kriju dosta antičke građe. No, kako sam to i prošle godine primijetio, rješavanje ovog problema zahtijeva korjenitu promjenu u kolanju i prezentiranju literature, a to je predmet druge struke.

Radi lakšeg snalaženja u ponovljenim izdanjima upućivao sam na prethodne brojeve časopisa *L&G* u kojima su objavljene bibliografije i to:

bibliografija 1 u *L&G* 10,
bibliografija 2 u *L&G* 11,
bibliografija 3 u *L&G* 12,
bibliografija 4 u *L&G* 13,
bibliografija 7 u *L&G* 16,
bibliografija 8 u *L&G* 17, te
bibliografija 10 u *L&G* 19.

Zlatko Šešelj

87

A. BIBLIOGRAFIJA PRIJEVODA KLASIČNE GRČKE I RIMSKE KNJIŽEVNOSTI U KNJIGAMA I ZBIRNIM IZDANJIMA U GODINI 1982.

1981

- 1) PLUTARH. *Življenje velikih Rimljanov*. Naslov originala: Πλούταρχος· Βίοι παράλληλοι. Prevedel Anton Sovrè. — Ljubljana, Državna založba Slovenije, 1981, 443 str.

★ Drugo izdanje istoimene knjige objavljene 1956. godine. Osim prijevoda životopisa slavnih Rimljana knjiga sadržava kraću napomenu O pisatelju (str. 5-7), studiju O knjigi (str. 8-40), te opsežne Opomnje na kraju knjige (399-441). Kako u zagrebačkim knjižarama ovu knjigu nisam uspio pronaći, ne znam koji su životopisi u knjizi objavljeni. Podaci su prenijeti iz BJ.

- 2) SENEKA. *Rasprave o blaženom životu i odabrana pisma Luciliju*. Naslov originala: L. Annaeus Seneca: De vita beata. Ad Lucilium epistulae morales. Preveo i uvod napisao dr Miloš N. Đurić. — Beograd, Grafos, 1981, 89 str. — Biblioteka Horizonti.

★ Drugo izdanje ove knjige otisnute prvi put 1978. god. (usp. bibliografija 7, bilj. 12)

1982

- 3) ★★★ *Bajke, basne, priče iz svetske umetničke književnosti*. Priredili Tomislav Cvetković i Mirjana Karanović. Ilustracija Branislav Dobanovački. Novi Sad, Zavod za izdavanje udžbenika, 1982, 105 str. — Školska lektira, knj. 3.

★ U knjizi je objavljeno i nekoliko Ezopovih basana u prijevodu Milivoja Sironića. Navedeno prema BJ. Ovo je drugo izdanje istog naslova. Prvo je izdanje objavljeno 1979. godine (v. bibliografija 8, bilj. 1).

- 4) ★★★ *Filozofija od Aristotela do renesanse*. Zagreb, Nakladni zavod Matice hrvatske, 1982, 244 str. — Filozofska hrestomatija, knj. 2. Urednik Vladimir Filipović.

★ Treće reprintirano izdanje, prvi put objavljeno 1957. godine (usp. bibliografiju 1, bilj. 70), a drugi put 1979. (usp. bibliografiju 7, bilj. 20). U knjizi su donijeti prijevodi odlomaka djela Seneke, Diogena Laertija (o Epikuru),

Lukrecija, Seksta Empirika, Plotina te Boetija. Tekstove je preveo Veljko Gortan.

- 5) ★★★ *Grčka filozofija od prvih početaka do Aristotela i odabrani tekstovi filozofa*. — Zagreb, Nakladni zavod Matice hrvatske, 1982, 242 str. — Filozofska hrestomatija, knj. 1. Urednik Vladimir Filipović.

★ Reprint izdanje knjige, koja se prvi put pojavila 1956. (usp. bibliografija 1, bilj. 59), a ponovno objavljene 1979. (usp. bibliografija 7, bilj. 21). Sadržava fragmente Homera i Hesioda, te filozofa Talesa, Pitagore, Alkmeona, Filolaja, Heraklita, Parmenida, Empedokla, Anaksagore, atomista (Leukipa i Demokrita), Protagore, Prodika, Trasimaha, Antifonta, Platona i Aristotela. Prevodioci su: Tomo Maretić, Albert Bazala, Vladimir Vratović, Milan Stahuljak, Niko Majnarić, Milivoj Sironić, Veljko Gortan i Branimir Gabričević.

- 6) ★★★ *Grčke tragedije*. Preveo dr Miloš N. Đurić. Priredio Tvrtko Kulenović. — Sarajevo, Veselin Masleša, 1982, 322 str. — Biblioteka ARS. Lektira.

Sadržaj. — Eshil: Okovani Prometej, str. 29. — Sofoklo: Car Edip, str. 79. — Antigona, str. 159. — Euripid: Medeja, str. 225-293.

★ Osim prijevoda četiriju najpoznatijih grčkih tragedija u ovoj su knjizi donijeti i brojni kraći prilozima, većim dijelom prenijeti iz brojnih dosadašnjih izdanja ovih Đurićevih prijevoda, a uvod je iz pera priređivača T. Kulenovića (Grčke tragedije, str. 5-27). Đurić je svoje prijevode dopunio obilnim Napomenama (str. 295-303), te kraćim bilješkama o piscima i skromnom literaturom. Knjiga je dopunjena i izborom iz kritičke literature o ovim tragedijama (str. 307-319) i to iz pera I. M. Tronskog, Z. Dukata, M. Đurića i H. D. F. Kittoa (donijetom u kraćim odlomcima).

- 7) ARISTOTEL. *Nikomahova etika*. Naslov originala: Ἀριστοτέλης· Ἠθικά Νικομάχεια. Prijevod, bilješke i rječnik nazivlja Tomislav Ladan. — Zagreb, Fakultet političkih nauka — Sveučilišna naklada Liber, 1982, XXIX+269 str. — Biblioteka „Politička misao“ knj. 17. Urednik Davor Rodin.

★ Ovaj prijevod Aristotelove Nikomahove etike sadržava osim teksta i brojne bilješke s objašnjenjima termina i tumačenjima teže razumljivih misli i iskaza. Za lakše razumijevanje Aristotelova teksta donio je prevodilac na kraju knjige i rječnik nazivlja sa nekoliko stotina filozofskih termina obrazloženih na latinskom i na hrvatskom ili srpskom. Knjigu zaključuje prevođiočev pogovor u kojem je obrazložena metodologija prevođenja kojom se

služio. Knjiga je izrađena u dva oblika: kao dio biblioteke Politička misao i kao prva u nizu Aristotelovih djela.

- 8) ARISTOTEL. *O pesničkoj umetnosti*. Naslov originala: Ἀριστοτέλης·Περὶ ποιητικῆς. Preveo i objašnjenja u registru imena dodao dr Miloš N. Đurić. Priredila dr Ksenija Maricki-Gadžanski. — Rad, Beograd, 1982, 177 str.

★ Ovaj poznati Đurićev prijevod objavljen je ovdje peti put. Prvo je izdanje objavljeno 1935. godine (usp. bibliografija 4, bilj. 54), drugo 1948. (usp. bibliografija 1, bilj. 6), treće 1955. (usp. bibliografija 1, bilj. 49), a četvrto 1966. (usp. bibliografija 2, bilj. 190). U ovom je izdanju otisnuta nova uvodna studija Ksenije Maricki-Gadžanski Aristotel — najznačajniji mislilac antike (str. 5-24), a bilješke su znatno skraćene.

- 9) PLATON. *Dijalozi*. Naslov originala: Πλάτων· Διάλογα. Preveo Slobodan U. Blagojević. — Beograd, Grafos, 1982, 225 str. — Biblioteka „Horizonti“.

★ U knjizi se nalaze prijevodi manje poznatih Platonovih dijaloga: Teaga, Harmida, Laheta, Lisida, Eutifrona, Eutidema i Hipije (većeg). Osim skromnih bilježaka drugih dodataka nema.

- 10) PLATON. *Obrana Sokratova. Kriton. Fedon*. Naslov originala: Πλάτων· Ἀπολογία Σωκράτους· Κρίτων· Φαίδων. Predgovor, prevod i komentar dr Miloš N. Đurić. — Beograd, BIGZ, 1982, 251 str. — Filozofska biblioteka. Urednik Dimitrije Tasić.

★ Četvrto izdanje ove knjige. Prvo je izdanje objavljeno 1959. (usp. bibliografija 1, bilj. 98), drugo 1970. (usp. bibliografija 3, bilj. 249), treće 1976. (usp. bibliografija 3, bilj. 318).

- 11) PLINIJE MLADI. *Pisma*. Naslov originala: Gaius Plinius Secundus: Epistulae. Preveo Albin Vilhar. — Beograd, Srpska književna zadruga, 1982.

★ Ovu sam knjigu pronašao samo u kratkom pregledu Nove knjige u knjižarama 1 (siječanj 1983), što ga je izdala zagrebačka knjižarska kuća Mladost. Knjigu nisam mogao obraditi *de visu*.

- 12) SOFOKLO. *Antigona*. Naslov originala: Σοφοκλῆς· Ἀντιγόνη. Preveo Bratoljub Klaić. Priredio Zdenko Lešić. — Sarajevo, Svjetlost, 1982, 101 str. — Lektira za srednje usmjereno obrazovanje.

★ Osim Klaićeva prijevoda ove čuvene Sofoklove drame, knjiga sadržava i nekoliko popratnih tekstova: Zdenko Lešić napisao je Uvod u čitanje Sofoklove Antigone (str. 5-24), kratku Bilješku o piscu (str. 101), te sabrao kritičke analize Sofoklove drame u odjeljku Sofoklova Antigona u kritičkim tumačenjima (str. 85-100). Uz to je otisnut odlomak studije Albina Leskyja Sofoklova Antigona (str. 25-29).

INDEKS AUTORA

ALKMEON 5
ANAKSAGORA 5
ANTIFONT 5
ARISTOTEL 5

BOETIJE 4

DEMOKRIT 5
DIOGEN LAERTIJE 4

EMPEDOKLO 5
EPIKUR 4
ESHIL 6
EURIPID 6
EZOP 3

FILOLAJ 5

HERAKLIT 5
HESIOD 5
HOMER 5

LEUKIP 5
LUKRECIJE 4

PARMENID 5
PITAGORA 5
PLATON 5, 9, 10
PLINIJE MLADI 11
PLOTIN 4
PLUTARH 1
PRODIK 5
PROTAGORA 5

SEKST EMPIRIK 4
SENEKA 2, 4
SOFOKLO 6, 12

TALES 5
TRASIMAH 5

INDEKS PREVODILACA

BAZALA, Albert 5
BLAGOJEVIĆ, Slobodan U. 9
ĐURIĆ, Miloš N. 2, 6, 8, 10
GABRIČEVIĆ, Branimir 5
GORTAN, Veljko 4, 5
KLAJĆ, Bratoljub 12
LADAN, Tomislav 7
MAJNARIĆ, Niko 5
MARETIĆ, Tomo 5
SIRONIĆ, Milivoj 3, 5
SOVRE, Anton 1
STAHULJAK, Milan 5
VILHAR, Albin 11
VRATOVIĆ, Vladimir 5

INDEKS NASLOVA

a) latinskih

AD LUCILIIUM EPISTULAE MORALES 2
DE VITA BEATA 2
EPISTULAE 2

b) grčkih

Ἀπολογία Σωκράτους 10
Ἀντιγόνη 12
Βίοι παράλληλοι 1
Διάλογοι 9
Ἠθικά Νικομάχεια 7
Κρίτων 10
Περὶ ποιητικῆς 8
Φαίδων 10

c) zbirnih izdanja

BAJKE, BASNE, PRIČE IZ SVETSKJE
UMETNIČKE KNJIŽEVNOSTI 3
FILOZOFIJA OD ARISTOTELA DO RE-
NESANSE 4
GRČKA FILOZOFIJA OD PRVIH POČE-
TAKA DO ARISTOTELA 5
GRČKE TRAGEDIJE 6

B. BIBLIOGRAFIJA KRITIČKE LITERATURE O ANTICI U KNJIGAMA U GODINI 1982.

1981

2. Udžbenici

- 1) SEDAJ, Englell. *Gjuhë latine per klasën III dhe IV të arsimit të mesëm te orientuar*. — Priština, Enti i teksteve dhe i mjeteve mësimore i Krahinës Socialiste Autonome të Kosovës, 1981, 214 str.

★ Navedeno prema BJ.

- 2) VULIČEVIĆ, Ljiljana. *Latinski jezik za III razred usmerenog obrazovanja za struke: prevodilačka i arhivsko-muzejska, druga godina učenja*. — Beograd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1981, 153 str.

★ Navedeno prema BJ.

3. Kritička literatura

- 3) ★★★ *Antički teatar na tlu Jugoslavije*. — Novi Sad, Matica srpska — Savez arheoloških društava Jugoslavije — Hrvatsko arheološko društvo, 1981, 405 str.

Sadržaj. — *Đorđe Mano-Zisi*: Antički teatar u Stobima, str. 3. — *Vlado Malenko*: Antički teatar — Ohrid, str. 17. — *Tome Janakievski*: Antički teatar u Herakleji kod Bitolja, str. 31. — *Nikola Vulić*: Rimsko pozorište kod Skoplja, str. 37. — *Duje Rendić Miočević*: Scupi — istraživanje rimskog teatra 1959-1961 godine, str. 45. — *Appolonio Zanella*: Rimski teatar u Visu, str. 53. — *Branimir Gabričević*: Neka razmišljanja o teatru u Issi, str. 67. — *Duje Rendić Miočević*: Teatar u Salonu s osobitim obzirom na neke njegove kompozicijske i tehničke karakteristike, str. 73. — *Štefan Mlakar*: Iz inventara svjedočanstava o kazališnom životu u antičkoj Pulji, str. 91. — *Nenad Cambi*: Bilješke o antičkom teatru u Naroni, str. 111. — *Vladislav Popović*: Igre u Sirmijumu, str. 119. — *Nenad Cambi*: Portreti grčkih tragika i scene iz grčkih tragedija u antičkoj umjetnosti Dalmacije, str. 131. — *Branimir Gabričević*: Epigraphiae quaedam, str. 147. — *Maja Parović-Pešikan*: Pozorišni motivi na grčkim vazama, str. 155. — *Vera Kolšek*: Odras antičnega gledališča na kamnitih spomenikih Celeje in Šempetra v Savinjski Dolini, str. 179. — *Petar Selem*: Aspekti teatralizacije u kultu Kybele i Attisa, str. 187. — *Marcel Gorenc*: Nimfej iz Varaždinskih Toplica (Aquae Iasae) — arhitektonsko-skulptorsko ostvarenje obrednog prika-

92

zanja, str. 197. — *Dragoslav Antonijević*: Narodno glumovanje i Dionisov kult, str. 205. — *Vera Sokolovska*: Pokretni arheološki materijal s teatarskom tematikom iz SR Makedonije, str. 221. — *Branko Kirigin*: Tri teatarske maske na Gnathia vazama iz Visa, str. 229. — *Boris Ilakovac*: Prikaz kazališnih maski na predmetima iz Arheološkog muzeja u Zadru, str. 239. — *Veljko Paškvalin*: Arheološki nalazi s teatarskom tematikom s područja SR Bosne i Hercegovine, str. 245. — *Valerija Damevski*: Arheološki nalazi teatarskog obilježja s područja južne Panonije, str. 251. — *Ljudmila Plesničar-Gec*: Arheološki predmeti z gledališko tematiko in nekaj podatkov o obstoju gledališča v Emoni, str. 263. — *Dušan Rnjak*: Antički repertoar i naša pozorišta u svetlu pozorišnih zbivanja u Evropi, str. 273. — *Marija Crnobori*: Moja Antigona (Premijera na sceni JDP 1950. godine), str. 305. — *Branko Pleše*: Režija Hekabe 1979, str. 317. — *Mile Korun*: Zapiski iz Režijskog dnevnika o predstavi Aishilove „Oresteie“ v Ljubljanski drami leta 1967. in 1968. godine, str. 335. — *Milenko Misailović*: Funkcije prostora i vremena u stvaranju i scenskom izražavanju tragičke krivice, str. 345. — *Boro Drašković*: Tragedija svih značenja, str. 369. — *Dušan Mihailović*: Dramaturgija prostora u antičkom pozorištu, str. 385. — *Radoslav Lazić*: Hermeneutika moderne režije (antička drama na Beogradskom internacionalnom teatarskom festivalu od 1967-1979), str. 391.

★ Referati i studije vezani za antičko kazalište objedinjeni su u ovom zborniku. Referati su održani na istoimenom znanstvenom skupu 1981. godine.

93

- 4) ★★★ *Đerdapske sveske I*. — Beograd, Arheološki institut — Narodni muzej — Odeljenje za arheologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu — Arheološko društvo Srbije, 1980. [1981], 87 str.

Sadržaj. — *Milutin Garašanin* — *Miloje Vasić*: Trajanov most, str. 7. — *Jelena Rankov*: Iskopavanja na Karatašu, str. 51.

★ Zbornik pokrenut u želji da se objelodani arheološko istraživanje Đerdapa potaknuto izgradnjom hidrocentrale Đerdap II. Oba su rada u ovom svesku objavljena na srpskohrvatskom i engleskom jeziku i bogato ilustrirana.

- 5) ★★★ *Nakit od prethistorije do srednjeg vijeka*. — Varaždin, Gradski muzej, 1981, 21 str. — Katalozi 1/81.

★ Katalog izložbe koji osim uvodne studije (iz impresuma nije se mogao utvrditi autor) sadržava dvadesetak fotografija izloženih predmeta i kataloški popis. Većina predmeta potječe iz antike.

- 6) ★★★ *Rezultati zaštitnih radova na podmorskim arheološkim lokalitetima na području ZO Rijeka.* — Rijeka, Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture Rijeka, 1981, 11 str.

★ Katalog izložbe. Navedeno prema BJ.

- 7) ★★★ *Studij na starinute vo Stobi.* Vol. 3. — Titov Veles, Makedonska revija — Narodni muzej, Skopje — Makedonska akademija na naukite i umetnost, 1981, 323 str. + pril.

Sačržaj. — Program I. *Elizabeth Gebhard: The Theater at Stobi. A Summary,* str. 13. — *Blaga Aleksova: The presbyterium of the Episcopal Basilica at Stobi and Episcopal Basilica at Bergala,* str. 29. — *Virginia R. Anderson-Stojanović: Cultural Implications of Pottery at Stobi,* str. 47. — *Ruth Kolarik: The Episcopal Basilica at Stobi,* str. 61-80. — *Viktorija Sokolovska: Stobi in the Light of Ancient Sculpture,* str. 95-106. — Program II. *Đorđe Mano-Zisi: Helenizam i Orient u Stobima,* str. 115. — *James Wiesman: Stobi 1970-1977. A Review,* str. 133. — *Blaga Aleksova: Episkopalnata bazilika: Apsidalniot, Centralniot, Južniot brod,* str. 147. — *Carolyn S. Snively: Articulation of Space in the Episcopal Basilica: The Columnades,* str. 163. — *Vera Bitrahova-Grozdanova: Episkopalna bazilika — iskopuvanja vo Severniot brod,* str. 171. — *Ivanka Nikolajević: Stobi i arhitektonska skulptura V veka u Makedoniji,* str. 179. — *Elizabeth Gebhard: The Scaenae-Frons in the Theater at Stobi,* str. 197. — *Ivan Mikulčić: Nekoi novi momenti od istorijata na Stobi,* str. 205. — *Vojislav Sanev — Saržo Saržovski: Iskopuvanja na vnatrešniot bedem vo Stobi vo 1972 — 1974 godina,* str. 229. — *William Poehlman: The Polycharmos Inscription and Synagogue I at Stobi,* str. 235-248. — *Gjorgi Georgievski: Konzervacija i restavracija na sidnata dekoracija vo Stobi,* str. 268. — *Đina Gabričević: Konzervacija ostave srebrnog novca iz Stobija,* str. 275. — *Frederick Hemans: Architectural conservation at Stobi,* str. 283. — *Momčilo Petrovski: Tehnički osobini na podnite i sidnite mozaici vo Stobi,* str. 287-300. — *Zagorka Rasolkoska-Nikolovska: Prikaz kon proučavanjeto na fresko-dekoracija vo Episkopalnata bazilika vo Stobi,* str. 309.

★ Ovaj zbornik obuhvatio je znanstvene radove, referate i izvješća što su ih o radovima u Stobima podnijeli jugoslavenski i američki arheolozi koji zajednički, u okvirima međunarodne suradnje, istražuju grad Stobi. Prvi je dio ovog znanstvenog skupa održan u Bostonu (SAD) 26-27. II 1977, a drugi u Skopju 19. i 20. VIII iste godine. U ovoj su knjizi donijeti referati s oba dijela skupa, u prvom dijelu (Program I) u cijelosti na engleskom, a u drugom dijelu (Program II) na jezicima referenata. Tekstovi jugoslavenskih znanstvenika prevedeni su i objavljeni u knjizi i na engleskom (odmah iza originala). Knjiga je obogaćena ilustracijama, planovima i crtežima.

- 8) MORGAN, Lewis H. *Drevno društvo.* Istraživanje čovekovog razvoja od divljaštva i varvarstva do civilizacije. — Beograd, Prosveta, 1981, 508 str. — Biblioteka „Karijatide“. Urednik Ivan Čolović.

★ Klasično djelo moderne sociologije, ovo djelo u velikom dijelu obuhvaća analizu antičke civilizacije Grčke i Rima. Premda su antičke civilizacije integrirane u kontekst ljudskog razvitka od divljaštva do civilizacije, smatrao sam da je ovu knjigu nužno uvrstiti u ovu bibliografiju, jer je to temeljna sociološka analiza antičkog društva. Djelo je preveo Đurica Krstić, uvodnu je studiju napisao Obrad Blagojević, a pogovor Nikola F. Pavlović.

1982

1. Rječnici, leksikoni, bibliografije

- 9) ROMAC, Ante. *Latinske pravne izreke.* — Zagreb, Globus, 1982, 701 str. — Biblioteka posebna izdanja. Urednica Božena Zadro.

★ Ova je knjiga golemi kompendij latinskih pravnih izreka nastalih u golemu vremenskom rasponu (od Leges XII tabularum do Codex iuris canonici), i u raznim epohama. Velik je dio tih izreka nastao u postantičko doba, no bitan je (i, dakako, najveći) dio ove zbirke skupljen iz antičkih izvora. U skupljanju građe autor se nije ograničio samo na strogo pravne izvore, već je između preko 14000 (!) sentenci i velik broj onih koje donose općeljudska logička, racionalna i moralna iskustva. Izreke su raspoređene prema latinskim terminima, a da bi se građa lakše pronalazila, na kraju je knjige donijeto kazalo pojmova koje kraj pojma na hrvatskom ili srpskom jeziku donosi i njegov latinski adekvat. Izreke su donijete u originalu i u hrvatskom prijevodu. Osim kratkog predgovora, popisa kratica i upute o upotrebi ove knjige, na kraju je dodan i opširan popis imena autora i izvora koji su u knjizi spomenuti, kao i mnogih povijesnih i mitoloških ličnosti, koji su sažeto prikazani. Redakturu knjige obavio je Zvonimir Zmajlović.

2. Udžbenici

- 10) GORTAN, Veljko — GORSKI, Oton — PAUŠ, Pavao. *Latinska gramatika.* — Zagreb, Školska knjiga, 1982, 367 str.

★ Šesto izdanje ovog naslova. Knjiga obuhvaća cjelokupnu latinsku gramatiku a u dodatku su iznesene osnove prozodije i metrike, rimski kalendar, najčešće latinske kratice, te pregled rimskog novca i mjera.

- 11) POPOVIĆ, Radmila. *Latinski za III razred usmerenog obrazovanja zdravstvene i veterinarske struke*. — Beograd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1982, 95 str.

★ Knjigu nisam mogao obraditi *de visu*. Podaci su prenijeti iz BJ.

- 12) SABADOŠ, Dionizije — SIRONIĆ, Milivoj — ZMAJLOVIĆ, Zvonimir. *Anthologia Graeca. II*. Izbor iz lirске i dramske poezije za IV razred usmjerenog obrazovanja. — Zagreb, Školska knjiga, 1982, 240 str.

★ Treće izdanje ovog udžbenika koji obuhvaća izvode iz Eshilova Okovana Prometeja i Perzijanaca, Sofoklove Antigone, Euripidove Medeje, te liričara Kalina, Tirteja, Mimnerma, Teognida, Arhiloha, Semonida, Alkeja, Sapfe, Anakreonta, kao i narodne pjesme te pjesama iz zbirke Anacreontea. U drugom se dijelu knjige nalaze opširni komentari.

- 13) SALOPEK, Damir — ŠEŠELJ, Zlatko — ŠKILJAN, Dubravko. *Orbis Romanus 1*. Početni udžbenik latinskog jezika. — Zagreb, Školska knjiga, 1982, 324 str.

★ Ovaj udžbenik, koji obuhvaća cjelokupni gramatički sadržaj (fonologija, morfologija i sintaksa) latinskog jezika (u njegovu školskom obimu), podijeljen je na 23 cjeline koje određeno gramatičko gradivo povezuju s izvanjezičnim, civilizacijskim sadržajima iz svih vidova rimskog života. U dodatku se nalaze Sinkronijski pregled zbivanja u doba Republike, Rimske mje-re, Rimska lična imena, Gramatički dodatak (s pregledom morfologije) te rječnici (latinsko — hrvatski ili srpski i obrnuti), leksikon manje poznatih imena i pojmova, pregled izvora, i napokon pogovor autora. Udžbenik je ilustriran sa više od sto pedeset slika, planova i karata.

- 14) STANOJEVIĆ, Obrad. *Latinski za pravnike*. — Beograd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1982, 128 str.

★ Četvrto izdanje ove knjige. Udžbenik je podijeljen na šest poglavlja: I Poreklo latinice; II Pregled gramatike; III Latinske skraćenice i izreke; IV Tekstovi; V Rečnik; VI Prevod i objašnjenje štiva. Prvi je dio udžbenika niz lekcija namijenjenih svladavanju osnova latinske gramatike studentima prava. U poglavlju s tekstovima donijeti su kraći odlomci triju Katulovih pjesama, Horacija (III, 1), Vergilija (odlomak iz VI pjevanja Eneide), jednog Marcijalova epigrama, Cicerona (iz govora Pro S. Roscio Amerino), Leges XII tabularum, te Gajevih Institucija. U posljednjem su poglavlju ovi tekstovi prevedeni i objašnjeni. Prijevod i objašnjenja izradio je autor.

- 15) STEVANOVIĆ, Bogdan M. — ZOGRAFSKA, Elena. *Izbor na latinski tekstovi (chrestomathia — komentar — rečnik)*. — Skopje, Univerzitet Kiril i Metodij, 1982, 164 str.

★ Navedeno prema BJ.

- 16) TOMLJANOVIĆ, Juraj — FRIŠČIĆ, Vinko. *Latinski za zdravstvenu struku*. — Zagreb, Školska knjiga, 1982, 145 str. — Usmjereno obrazovanje.

★ Peto izdanje ovog naslova. Građa je podijeljena na četiri dijela. U prvom je 55 lekcija izloženo gramatičko gradivo s vježbama, a zatim slijede u drugom poglavlju Dicta et sententiae (zapravo izreke izabrane s područja medicine i srodnih disciplina), u trećem gramatički komentar, a u posljednjem rječnici. Gramatičko je gradivo ograničeno uglavnom na morfologiju i posve prilagođeno potrebama struke, a uz to su donijete i cjeline iz medicinskog vokabulara i medicinske znanstvene terminologije.

- 17) VULIČEVIĆ, Ljiljana — MASKARELI, Mirjana. *Latinski jezik za II razred usmerenog obrazovanja*. Izborna nastava. — Beograd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1982, 224 str.

★ Četvrto izdanje ovog udžbenika koji pored elementarne gramatike (fonologije i morfologije) izložene u 36 lekcija donosi i civilizacijski kontekst u kojem se latinski jezik upotrebljavao u devet cjelina (škole u Rimu, bogovi, sveti obredi Rimljana, rimska uprava u doba Republike, kako su Rimljani stanovali, rimska vojska, rimski Forum — srce grada, o materijalu za pisanje i antičkoj knjizi, gladijatorske igre). U uvodnom je dijelu knjige objašnjeno mjesto latinskog jezika u indoevropskoj porodici jezika, osnutak Rima i utjecaji koji su bitno djelovali na oblikovanje rimske civilizacije. Na kraju su knjige dodani Izbor tekstova za dodatnu nastavu, Tabelarni pregled glagolskih oblika, te rječnici.

3. Kritička literatura

- 18) ★★★ *Arheološka istraživanja na otocima Cresu i Lošinju*. — Zagreb, Hrvatsko arheološko društvo, 1982, 207 str. — Izdanja Hrvatskog arheološkog društva, knj. 7. Odgovorni urednik Željko Rapanić.

Iz sadržaja. — *Jasminka Čus-Rukonić*: Arheološka topografija otoka Cresa i Lošinja, str. 9-17. — *Marin Zaninović*: Otoci Kvarnerskog zaljeva — arheološko-strateška razmatranja, str. 43. — *Marina Šarić*: Stanovništvo otoka Cresa i Lošinja u vrijeme ranog Carstva, str. 53. — *Aleksandra Faber*: Poče-

ci urbanizacije na otocima sjevernog Jadrana (Arheološka topografija Osora), str. 61. — *Enver Imamović*: O municipalitetu rimskog Osora, str. 79. — *Nenad Cambi*: Tri carska portreta iz Osora, str. 85. — *Tihomila Težak-Gregl*: Rimske provincijske fibule iz Arheološke zbirke u Osoru, str. 99. — *Ivo Fadić*: Tipologija i kronologija rimskog stakla iz Arheološke zbirke u Osoru, str. 111. — *Ante Šonje*: Dva antička kapitela iz Osora, str. 137. — *Zdenka Dukat* — *Ivan Mirnik*: Skupni nalaz rimskog republikanskog novca iz Osora, str. 141. — *Marijan Orlić*: Podmorsko arheološko nalazište Ilovik, str. 153. — *Radmila Matejčić* — *Marijan Orlić*: Rezultati prve faze hidroarheoloških istraživanja u cresko-lošinjskim vodama, str. 161-169.

★ Ovaj zbornik donosi referate podnesene na znanstvenom savjetovanju održanom u Malom Lošnju od 11. do 13. listopada 1979. godine.

- 19) **BALEN-LETUNIĆ**, Dubravka — **RENDIĆ-MIOČEVIĆ**, Ante. *Igračke u prethistoriji i antici*. — Varaždin, Gradski muzej Varaždin, 1982, 12 str. — Katalog 1/82.

★ Katalog izložbe. Osim uvodnog članka o igri i igračkama u prethistoriji i u antici, katalog sadržava petnaestak fotografija izloženih predmeta.

98

- 20) **CUNLIFFE**, Barry. *Rimljani*. Prevedel, uredil in napisal poglavje Rim na ilirskem ozemlju ter Ilirik in druge province v Jugoslaviji Jože Kastelic. — Ljubljana, Cankarjeva založba, 1982, 332 str.

★ Slovensko izdanje Cunliffove knjige objavljene 1980. godine na hrvatskom ili srpskom jeziku (usp. bibliografija 10, B, bilj. 18). Za razliku od tog izdanja, u ovom je dodatni tekst napisao Jože Kastelic. Podatke o ovom izdanju crpio sam iz BJ.

- 21) **ČUČKOVIĆ**, Lazo. *Arheološka otkrića na karlovačkom području*. — Karlovac, Gradski muzej, 1982, 15 str.

★ Katalog izložbe održane od srpnja do rujna 1982. godine, a obuhvatila je i nalaze iz antike (rimska kuća s hipokaustom iz Topuskog, te rimske brončane plastike izvađene iz Kupe). Katalog sadržava 25 jedinica iz tog razdoblja.

- 22) **ĐURIĆ**, Miloš. *Istorija helenske književnosti*. — Beograd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1982, 776 str. — Univerzitet u Beogradu [udžbenik].

★ Treće, nepromijenjeno izdanje Đurićeve Istorije (prvo izdanje 1950, dru-

go 1965.) obuhvaća cjelokupan pregled grčke književnosti od njezina postanka do kraja antike. Knjiga je podijeljena u osam odjeljaka (I epsko pesništvo, II Lirsko pesništvo, III Dramsko pesništvo, IV Pripovedna književnost. Istoriografija, V Filozofijska i naučna književnost, VI Besednička književnost, VII Poklasički period, VIII Rimski period), dok je u Uvodu autor izložio kratak nacrt odnosa književnosti i društvenih odnosa u antici, kao i metodološke napomene o helenskoj književnosti i njezinu proučavanju.

- 23) **GAVELA**, Branko. *Istorija umetnosti antičke Grčke*. — Beograd, Naučna knjiga, 1982, 352 + 128 str.

★ Treće izdanje Gaveline Istorije umetnosti antičke Grčke ne donosi nikakve promjene u odnosu na prethodna izdanja. Osim kraćeg uvoda s bitnim metodološkim i estetsko-kritičkim napomenama slijedi građa izložena u sedam poglavlja (I Kritska umetnost, II Mikenska umetnost, III Počeci grčke umetnosti, IV Umetnost petog veka, V Umetnost četvrtog veka, VI Helenistička epoha, VII Etičke, idejne i estetske osnove grčke antičke umetnosti), a na kraju su dodani opširna bibliografija i indeks. Na 128 stranica u dodatku knjige donijeto je nekoliko stotina fotografija najvažnijih umjetnina iz svih razdoblja grčke umjetnosti.

99

- 24) **ILAKOVAC**, Boris. *Rimski akvedukti na području sjeverne Dalmacije*. — Zadar, Arheološki muzej — Zagreb, Sveučilišna naklada Liber, 1982, 280 str.

★ Iscrpnja studija o rimskim vodovodima sačuvanim na području nekadašnje provincije Dalmacije. Ova je građa obuhvaćena kroz arheološku problematiku s jedne, a kroz tehničku s druge strane. Istraženi rimski vodovodi prikazani su vrlo pomno, s golemim brojem podataka, a knjiga je snabdjevena ilustracijama, nacrtima i planovima, koji omogućuju da se prezentirana građa u cijelosti razloži.

- 25) **MANO-ZISI**, Đorđe. *Antika*. — Beograd, Jugoslavija — Zagreb, Spekatar — Mostar, Prva književna komuna, 1982, 152 str. — Umetnost na tlu Jugoslavije. Predsjednik redakcionog odbora Andro Mohorovičić.

★ Reprezentativna, bogato ilustrirana monografija o antici na tlu Jugoslavije prati kulturne promjene i utjecaje koji su se na ovom području ostvarivali tokom više od jednog milenija. Uz studiju Đorđa Mano-Zisija koja čitaocu vodi zapletenim putovima antičke kulture i umjetnosti donijeto je preko stotinu fotografija najljepših djela antičke skulpture, slikarstva, arhitekture i umjetničkog zanatstva što ih je antika ostavila u ovom dijelu Evrope.

- 26) MARASOVIĆ, Tomislav. *Dioklecijanova palača*. — Beograd, Sloboda, 1982, 145 str. — Graditeljsko nasljeđe Splita.

★ Monografija o Dioklecijanovoj palači ilustrirana je brojnim fotografijama koje je izradio Zvonimir Buljević. Podaci su preuzeti iz BJ.

- 27) MARIN, Emilio. *Muzej imaginacije. Članci i eseji*. — Zagreb, Sveučilišna naklada Liber, 1982, 95 str. — Biblioteka Latina et Graeca / Radovi, knj. I. Uređuju Darko Novaković, Damir Salopek, Zlatko Šešelj, Dubravko Škiljan.

Iz sadržaja. — Amfiteatar u Solinu — najstariji splitski stadion, str. 48. — Sućidarski nalaz, str. 52-55. — U pohode našim Grcima — iskopavanja nekropole u Visu, str. 58-61. — Treba li stati na stranu Rima? — u povodu obljetnice pada Zapadnorimskog carstva, str. 66-71. — Antika i mi — naša antika, str. 76. — Kasnoantički kontinuitet i renesansa u Dalmaciji, str. 79. — Od muzeja u antici do antike u muzeju, str. 87-90.

★ Od osamnaest članaka i eseja objavljenih u ovoj knjizi sedam ih se neposredno bavi antikom, dok su ostali pretežno muzeološkog ili kulturološkog karaktera. Članci su bili objavljeni u periodici od 1973. do 1980. godine, što je i naznačeno u Napomeni na kraju knjige.

- 28) MAŠKIN, Nikolaj Aleksandrovič. *Istorija starog Rima*. — Beograd, Naučna knjiga, 1982, 579 str.

★ Četvrto izdanje ovog udžbenika prevedenog s ruskog (preveo ga je Miroslav Marković). Udžbenik je podijeljen u osam odjeljaka: I Uvod. Izvori i historiografija starog Rima; II Dorimska Italija i najstariji period istorije Rima; Doba rane Republike; IV Pretvaranje Rima u najjaču državu na Sredozemnom moru; V Doba građanskih ratova; VI Doba ranog Carstva; VII Kriza III veka; VIII Pozno Rimsko Carstvo. Ovaj opsežan udžbenik, uz pregled političkih događaja i socijalnih pokreta, obrađuje i ostale aspekte rimske civilizacije (dakako, u onoj mjeri u kojoj je to u ovakvu udžbeniku nužno). Knjizi je dodano šest planova: bitke kod Trazimenskog jezera, bitke kod Kane, Spartakovih vojni, Cezarova pohoda na Galiju, bitke kod Akcija, te plan starog Rima.

- 29) SKUBIC, Mitja. *Uvod v romansko jezikoslovje*. — Ljubljana, Filozofska fakulteta, 1982, 326 str.

★ Navedeno prema BJ.

- 30) STANOJEVIĆ, Obrad. *Istorija političkih i pravnih institucija*. I. Stari Istok i Grčka. — Beograd, Naučna knjiga, 1982, 116 str.

★ Udžbenik sadržava pregled političkih i pravnih struktura antičkih država istoka i Grčke. Odjeljak o grčkim pravnim i političkim institucijama nalazi se na stranicama 89-114.

AUTORSKI INDEKS

ALEKSOVA, Blaga 7
ANDERSON-STOJANOVIĆ, Virginia R. 7
ANTONIJEVIĆ, Dragoslav 3

BALEN-LETUNIĆ, Dubravka 19
BITRAHOVA-GROZANOVA, Vera 7

CAMBI, Nenad 3, 18
CRNOBORI, Marija 3
CUNLIFFE, Barry 20

ČUČKOVIĆ, Lazo 21

ČUS-RUKONIĆ, Jasminka 18

DAMEVSKI, Valerija 3
DRAŠKOVIĆ, Boro 3
DUKAT, Zdenka 18

ĐURIĆ, Miloš N. 22

FABER, Aleksandra 18
FADIĆ, Ivo 18
FRIŠČIĆ, Vinko 16

GABRIČEVIĆ, Branimir 3
GABRIČEVIĆ, Đina 7
GARASANIN, Milutin 4
GAVELA, Branko 23
GEBHARD, Elizabeth 7
GEORGIEVSKI, Gjorgi 7
GORENC, Marcel 3
GORSKI, Oton 10
GORTAN, Veljko 10

HEMANS, Frederick 7

ILAKOVAC, Boris 3, 24
IMAMOVIĆ, Enver 18

JANAKIEVSKI, Tome 3

KIRIGIN, Branko 3
KOLARIK, Ruth, 7
KOLŠEK, Vera 3
KORUN, Mile 3

LALIĆ, Radoslav 3

MALENKO, Vlado, 3
MANO-ZISI, Đorđe 3, 7, 25
MARASOVIĆ, Tomislav 26
MARIN, Emilio 27
MAŠKARELLI, Mirjana 17
MAŠKIN, Nikolaj Aleksandrovič 28
MATEJČIĆ, Radmila 18
MIHAILOVIĆ, Dušan 3
MIKULČIĆ, Ivan 7
MIRNIK, Ivan 18
MISAILOVIĆ, Milenko 3
MLAKAR, Štefan 3
MORGAN, Lewis H. 8

NIKOLAJEVIĆ, Ivanka 7

ORLIĆ, Marijan 18

PAROVIĆ-PEŠIKAN, Maja 3
PAŠKAVLIN, Veljko 3
PAUŠ, Pavao 10
PETROVSKI, Momčilo 7
PLEŠNIČAR-GEC, Ljudmila 3
PLEŠA, Branko 3
POEHLMAN, William 7
POPOVIĆ, Radmila 11

RANKOV, Jelena 4
RASOLKOSKA-NIKOLOVSKA, Zagorka 7
RENDIĆ-MIOČEVIĆ, Ante 19
RENDIĆ-MIOČEVIĆ, Duje 3
RNJAK, Dušan 3
ROMAC, Ante 9

SABADOŠ, Dionizije 12
SALOPEK, Damir 13
SANEV, Vojislav 7
SARŽOVSKI' Saržo 7
SEDAJ, Englell 1
SELEM, Petar 3
SIRONIĆ, Milivoj 12
SKUBIĆ, Mitja 29
SNIVELY, Carolyn S. 7
SOKOLOVSKA, Vera 3
SOKOLOVSKA, Viktorija 3
STANOJEVIĆ, Obrad 14, 30
STEVANOVIĆ, Bogdan M. 15

TEŽAK-GREGL, Tihomila 18
TOMLJANOVIĆ, Juraj 16

VASIĆ, Miloje 4
VULIČEVIĆ, Ljiljana 2, 17
VULIĆ, Nikola 3

WIESMAN, James 7

ZANELLA, Appolonio 3
ZANINOVIĆ, Marin 18
ZMAJLOVIĆ, Zvonimir 12
ZOGRAFSKA, Elena 15

PREDMETNI INDEKS

Arheologija 3, 4, 5, 6, 7, 18, 19, 21, 24
Civilizacija 8, 20, 25, 27
Grčki jezik 12
Književnost 22
Latinski jezik 1, 2, 10, 11, 13, 14, 15, 16,
17, 29
Povijest 28
Pravo 9, 30
Umjetnost 23, 26

NEPREVEVE DENA PJESMA

BAKHILID (oko 505-450. pr. n. e.)

POZIV NA GOZBU

Sag skupocjen, tustog bika ili suđe
zlatno u mene nećeš naći:
samo srce radosno,
slatke pjesme Muza i u vrčevima
beotskima blago vino.

Preveo D. Škiljan